

CAPVT IV.

DE

SVMMA IMPERANTIS
POTESTATE.

§. I.

Cum ciuitates, vt hætenus dictum, sint institutæ, vt imperio vnus vel certi concilii nexus inter plures dirigatur ad tranquillitatem & pacem communem, hinc potestas suprema (e) inde statim nascitur.

§. II. Obseruandum autem est, populum eo ipso, quo se imperanti subiicit, e statu naturali & æquali discedere, adeoque imperantem duntaxat retinere iura libertatis, & simul iura imperii acquirere, (f) quæ quamvis coniuncta sint in imperante, tamen diuerso modo exercentur.

§. III.

e) Fundamentum itaque rursus est arcessendum ex pactis, vel tacitis vel expressis, per quæ consentire in regimen vnus vel concilii alicuius, vnde ius ad illum finem faciens exurgere debuit. Deinde cum idem ius sit lege diuina firmatum, vt ita ordinatio diuina etiam audiat, eo sanctius hoc colendum est, cum autoritate diuina & humana firmatum sit.

f) ADRIANVS HOVTVYN in polit. Gen. §. 17. hæc
 „ duo statim videtur commiscere. Putat imperantem a
 „ populo summum imperium seu regimen non consequi,
 „ propterea, quod singulis in statu naturali ius se regendi & de actionibus suis disponendi competierit,
 „ adeoque nullius arbitrio subiecti tuerint. Huic iuri

§. III. IVRA LIBERTATIS sunt illa ipsa,
 quæ singuli habuerunt in *statu naturali*, qua-
 tenus inter se æquales erant; & quia im-
 perans nemini subiectus est, sine dubio
 illa

» autem renunciare singulos in fauorem *unius* vel *con-*
 » *cilii*, ex qua *renunciatione* per se submissio nasci de-
 » beret. Cum itaque is, in cuius fauorem renunciatio
 » facta, iam solus superior sit, oriri per se exinde *ius*
 » *supremum*, adeoque *retinere* imperantem *ius* illud,
 » quod ex *statu naturali* habuit; non vero *acquirere*
 » *ius* aliquod nouum, quod ante non habuit, arbitra-
 » tur. Neque vero *renunciationem* iuris *translationem*,
 » esse pergit, cum sibi ipsis singuli magis adimant
 » liberam voluntatem, quam in alterum transferant,
 » & consequenter *ius* ei nullum de nouo dari, sed
 » relinquunt illud ipsum, quod ex *statu naturali* habuit,
 » illud vnicum tantum accedere, quod iure suo non
 » ad priuatam, sed publicam etiam possit & debeat
 » salutem uti. In eundem fere sensum philosophatur
 » autor *tr. de gouvernement Civil. c. 14. §. 3.* *aiens:*
 » *le pouuoir politique est ce pouuoir, que chaque homme a*
 » *dans l'estat de nature & qu'on a remis entre les mains*
 » *d'une société, & dans cette société à ces Conducteurs, qui*
 » *ont été choisis.* Quot verba, tot fere contradictiones.
 » Hoc certum est, renunciare singulos suo iuri, sed ad
 » quem effectum? Non alium, quam vt alteri potesta-
 » tem in se conferant. Nam *renunciare suæ libertati in*
 » *fauorem alicuius*, est nihil aliud, quam *transferre sum-*
 » *nam potestatem in alium*, vel consentire, vt alter im-
 » perium aliquod, quod alias in renunciantes non habe-
 » bat, in se exerceat. Falsum est, nullum *ius* de nouo
 » consequi imperantem, nisi quod ab initio in *statu na-*
 » *turali* habuit. Nam quis diceret, singulos in *statu na-*
 » *turali* habuisse *ius* in alterum, quod *HOVTVN* ipse
 » neget. Illud omnino consequitur, quod antea non

Boehmeri *Ius Publ.*

P

habe-

illa retinet, vtut respectum magis habeant ad alias gentes, (g) quibuscum in statu naturali agere & viuere debet.

§. IV. Cum tamen illa ipsa in imperante curam reipublicæ adiunctam habeant, aliquem simul respectum ad eandem inferunt, quatenus ad summum, cui præest, reipublicæ commodum atque salutem exercenda sunt. (h)

§ V.

habebat, imo dum concedit, hoc iure vtendum esse in publicam salutem, fateri quoque debet, hoc ius plane nouum esse. Interim hoc certum est, eo ipso, quo populus se vni submittit, eum solum retinere iura libertatis, & manere in statu naturali, sed præterea in populum recipit nouam potestatem, quæ nunquam in statu naturali locum habuit, & ex qua plura noua iura sunt orta.

- g) Exinde iudicatur summitas potestatis, vt ego existimo, quod nemini princeps subiectus sit, sed quod simpliciter maneat in statu naturali, & iura libertatis retineat, h. e. vt Romani de Samnitibus asserunt, quod liberum belli pacisque arbitrium habeant. LIVIUS l. VIII. c. 2. Cum autem eadem exercentur inter æquales, facile apparet, hæc inter eos tantum exerceri, qui adhuc sunt in statu æquali, nentiquam vero respectum inferre ad subditos, sed ad alias liberas gentes. Patet hinc, quanta adsit utilitas in pernoscendo statu naturali, & eius iuribus, quippe qui per introductas ciuitates non in totum definit, sed tantum inter paucos concluditur, vt singuli non amplius in illo viuant, sed vnus vel plures. Hic itaque vnus, qui mansit in statu naturali, instar omnium est, ita nomine omnium agit, & totum corpus repræsentat.
- b) Hoc fluit ex natura rei: sicuti enim quilibet pater familias iura libertatis in statu naturali ad utilitatem

fa.

§. V. IUS SVMMI IMPERII respectum habet ad *subditos & populum*, qui se imperanti subiecit, & comprehendit in se omnem potestatem, (i) vel per *imperium* vel alias *ordinationes* omnia illa agendi, quæ ad

familie dirigit, ita princeps quoque in exercendis iuribus *libertatis* non potest separare finem reipublicæ propositum ab hoc exercitio; illius enim demum magnitudo stabilis fundataque est, (vt ait *SENECA* l. 1. de clement. c. 3.) *quam omnes tam supra se esse, quam pro se sciunt: cuius curam excubare pro salute singulorum atque vniuersorum quotidie experiuntur.* Hoc intuitu forsitan hæc iura inter *maiestatica* vulgo referri solent, vtat rectius ab eisdem separentur. Non enim includuntur territorio *imperantis*, vti quidem *iura maiestatica* strictè dicta, sed extra illud exercentur: ad minimum cauendum est, ne *diuersi respectus* confundantur, quatenus exercentur intuitu alterius *gentis liberae & intuitu reipublicæ*. Neque enim aliter salus reipublicæ potest obtineri, nisi *iura libertatis* exerceantur ad *publicum bonum*. Cogitare quippe debet imperans, non *republicam suam esse, sed se reipublicæ*, vt ait *SENECA* lib. I. de clement. c. 19. Ex hoc duplici respectu imperans duplicem quodammodo personam sustinet: vel enim consideratur vt *imperans respectu subditorum*: vel vt *constitutus in statu naturali intuitu gentium liberarum*, quæ duplex consideratio diuersum quoque iudicium de exercendis iuribus suggerit.

§) Hoc ius est illud ipsum, quod strictè *maiestaticum* dicitur, & soli imperanti competit, adeoque hoc sensu est *ius dirigendi actiones ciuium ad salutem reipublicæ, seu pacem & tranquillitatem*. Et cum sub eo plura iura complectantur, hoc sensu *totum potestatiuum* dicitur, quod se in varias scindit partes, cuius quædam

ad finem reipublicæ præfixum spectant. (k)

S. VI.

sunt necessaria, sine quibus iuribus non potest subsistere regimen: quædam arbitraria, quæ imperans non quidem necessario sibi vindicare debet, sed tamen potest, & postquam eadem sibi soli vindicauit, cum exclusione subditorum, huc quoque spectant.

k) Cum salus reipubl. variis remediis indigeat, hincignis iurium cumulus nascitur, ad quæ exercenda necessitas finis imperanti ius supremum & perfectissimum tribuit, vti ex seqq. apparebit. Hocposito facile iudicari potest de hypotesi Auctoris du Gouvernement civil. cap. 7. §. 14 & 15. asserentis; reges & imperantes potissimum belli causa, vt essent belli duces, fuisse institutos, adeoque in bello summam & absolutam obtinuisse antiquitus potestatem, in pace vero admodum moderatam & fere precariam, vt fere olim apud Germanos reges maiorem in bello, quam pace potestatem habuisse leguntur. Illustrat hanc suam sententiam exemplo reipubl. iudaicæ, contenditque in populo iudæico primarium iudicum & regum officium constituisse in obsequio munere belli ducis. Cela, ait, paroît clairement non seulement par cette expression si frequente de l'écriture: sortir & reuenir deuant le peuple, ce qui estoit, se mettre en marche pour la guerre & reuenir ensuite a teste des Troupes, mais aussi particulièrement par l'histoire de Iephté. Les Ammonites faisant la guerre à Israel, les Galaadites, saisis, de crainte envoyèrent, des députés a Iephté, qu'ils auoient chassé comme vn hastard de leur famille & convinrent avec luy, qu'il seroit leur Gouverneur, a condition, qu'il les secourit contre les Ammonites. Le peuple l'establist sur soy pour chef & pour capitaine, ce qui estoit, comme il semble la mesme chose, que Iuge, & Iephté iugea Israel, c'est a dire, fust son general six ans. Declarat hoc in sequentibus aliis exemplis, vtpote Gideonis, de quo dixit Iothan ad Siche-

§ VI. Ex hoc principio nunc fluunt sequentia: (1.) Iura illa imperii tantum exercentur *intra limites regni seu territorii*; (1) *ultra limites vero effectum tantum habent ex beneplacito alterius gentis. Secus est in iuribus libertatis.*

VII.

Sichemitas *Iud. IX, 17. Pater meus pugnavit pro vobis & animam suam periculis obiecit, ut liberaret vos a manibus Midianitarum, ex quo concludit, quod Gideon ex more consueto tantum dux belli fuerit. Addit, Abimelechum Regem dictum fuisse, viut tantum ducis belli munus obiisset, quin quod dum regem a Deo expectissent, non alium desiderasse, quam qui eos iudicaret, & bella eorum gereret, sicuti etiam a Deo dux belli constitutus fuisse legatur 1. Reg. IX, 16. X, 1. &c. Ast vero valde incongruum videtur, e specialissimo reipubl. iudaicæ statu argumenta ad omnem rempubl. iuraque suprema deducere velle. Fuit respubl. Theocratica. Deus ipse supremum exercebat imperium, & inde iudices & principes in delegatorum & ministrorum sortem sunt coniiciendi, quemadmodum THEODORETUS in 1 Sam. XIV. ait: *Dominus Deus & Dei & regis implebat munus. Propheta vero (Samuel) erat administer & veluti quidam præfectus aut magister militum aut tribunus. Moses, Iosua & omnes iudices nihil agere poterant sine Dei iudicio, &c. vid. 10. SPENCER. de LL. Hebr. rit. lib. 1. c. 1. Deinde constat, officium eorum, qui reip. iudaicæ præfuerunt, in iudicando & bellum gerendo constitui, ad quas duas classes fere omnia summa iura imperii referri possunt, ut adeoque doctissimo Autori hæc hypothesis nihil proficit, ad iurium supremorum cumulum diminuendum.**

1) Cum hodie civitates sint certis inclusæ territoriis, & potestas imperandi necessarium respectum inferat ad subditos, intra territorium viuentes, fluit quoque hoc

§. VII. Ex accidenti quoque euenire potest, vt effectus iuris imperandi se vltcrius extendat, puta per specialia pacta cum vici-

ex indole *summi imperii*, quod se contineat intra territorii limites, ne vltra progrediatur, adeoque etiam effectus ex iuris necessitate se vltcrius non extendat. Sic res iudicata & decisa habet effectum in territorio iudicantis; Verum vtrum in alterius imperantis territorio eundem effectum habere debeat, id non dependet ex *iuris necessitate*, sed *libera voluntate*, nisi forsitan territoria plura *scdere systematico* inter se cohæreant, quo casu ex *nexu systematico peculiari* vltra territorium effectus sese exferere possunt, de quo post. Hinc quod principibus nostris attribuant *superioritatem*, cum addito, *territorialem*, id non minuit eorum potestatem, sed ex superabundanti ostendit, quod potestatem suam exercent intra fines territorii. Cum tamen hæc principum territoria *nexu quodam systematico* cohæreant, vi huius nexus merito effectus eorum, quæ intra territorium geruntur, aliquam efficaciam habere debent in aliis territoriis, secus ac publici iuris doctores communiter asserunt, veluti quod v. c. legitimatio principum, & si veniam dederint aetatis, non valeat vltcrius, quam intra fines territorii, quasi hæc potestas inclusa sit territorio, quales conclusiones ex minus recte perpenso statu imperii nostri fiunt, quia ita territoria considerantur, ac si nullum inuicem inter se respectum amplius haberent. Aliud in imperatore est respectu aliarum rerum publicarum extra imperium, cuius potestas extra imperium se non extendit. Quod itaque aliquando alii imperantes effectum iuris quoque admittant in suis territoriis, id vel ex *mutuis pactis*, vel ex *statu peculiari*, vel ex *meris regulis humanitatis* dependet, vt eo rectius mutua harmonia inter gentes stabilatur, cum alias, *iure reuersionis*, esse-

vicinis gentibus inita, (m) quæ tunc ad admittendum hunc effectum obligantur iure pacti, salua de cetero illi genti imperio summo & libertate. (n)

§. VIII. Præterea in nexu *systematico expresso* hoc itidem contingere potest, si fœdere hoc comprehensum est, vel etiam in *occulto nexu*, (o) quoniam plura ibi adhuc vestigia ex pristino Reipublicæ Monarchiæ iure supersunt.

§. IX.

effectus iuris aliorum subditorum quoque in suis dependentiis territorii.

- m) Illustrat hoc plenius variis exemplis ill. Dn. STRYKIVS *vol. 2. diff. de iure princ. extra territor.*
- n) Nullo modo diminuitur suprema potestas, cum tale pactum nullam inducat *dependentiam*, quod fieret, si *iure imperii* hæc alter exerceret. Aliquando vel *tacitum pactum* sufficit, longissima alterius imperantis patientia & taciturnitate firmatum, seu præscriptione immemorialis temporis, qualis inter gentes utique obtinere potest, vti solide contra Gallos demonstravit Dn. WERLHOFF *in diff. de præscript. liberarum gentium*. Sic relegatio ex pacto mutuo potest aliquando quoque effectum habere in alterius territorio, imo ipsa iurisdicção ex conventionione potest aliquando exerceri in non subditos ex speciali ratione, vti olim ex Pomerania & Polonia appellationes ad iudicia Lubecensia & Magdeburgensia fiebant. Pertinet huc ius Wildfangiatu, quod elector Palatinus non tantum in propriis, sed etiam in proxime adiacentibus exercet provinciis: quod multa in se capita continet strictim exhibita in Dn. STRYKII *disp. cit. c. in f.*
- o) De *expresso nexu* hoc nullum dubium. In *occulto* id inde euenit, quod antea plures provinciæ sub eodem

§. IX. (II.) Iura hæc quatenus ad exercendum summum imperium necessario faciunt, non possunt, salva supremi imperantis potestate, ei denegari, aut quædam extra territorium *privatiue* (p) alteri concedi, vt tamen maneat liberum imperium.

§ X.

dem imperante fuerint, qui lege publica *effectus imperii* vnius provincie extendere potuit ad aliam, vel præfidi perpetuo huius provincie ius concedere in proxime adiacentem, quod postea haut mutari solet, licet occulte provincie sint sui iuris factæ, & autonomiam acceperint: qualia exempla passim in nostro imperio deprehenduntur, & adhuc hodie supersunt, v.c. quod quibusdam principibus competat conductus in territorium alterius, cuius intuitu adhuc exigere possit certum *vestigal* & alia iura similia, quæ ex antiquo statu reipublicæ adhuc dependent, sed superioritatem nequam tollunt.

p) Aut enim quædam alius in tali territorio exercet *iure imperii*, quo casu princeps illius territorii supremam *in omnibus & plene* habere potestatem dici nequit. Aut vero *iure pacti*, & sic quidem libertas in ceteris salva est, sed ius imperandi valde restringitur, vt summa potestas exerceri perfecte non possit. Aut vero coniunctim cum aliis *iura libertatis & imperii* exercet, & sic itidem quidem libertas seu independentia salva manet, sed iura imperii, aliquando etiam libertatis agendi cum gentibus exteris, restricta sunt, vt quamvis iura omnia salva habeat, exercitio tamen libero destituatur. Prioris exemplum est in regnis sub iugo papali sitis, quibus potissima summi imperii portio, *ius circa sacra*, denegatur, imo ipsi imperantes eatenus imperio Pontificis sat rigido subsunt, ab eo dependent, & *obedientie ecclesie debite* prætextu *subiectio durissima* absconditur. Id quidem olim tot Cæsares & reges experti

§. X. (III.) Imperans ex iure imperii potest restringere libertatem subditorum, adeoque quousque eandem non restrinxit, manet illa subditis salua, (q) quatenus eandem subditis ademit, sibi que soli vindicauit, eatenus iura imperantis augentur, (r) & ad classem iurium summorum

re-

perti sunt, quos fulmen brutum pontificis tetigit. Quamdiu tale iugum agnoscunt, vix est, vt plene imperium & libertatem iis adiudicare possim. Secundi exempla passim occurrunt in iis prouinciis, vbi *vogtetæ antiquæ* obtinent, vi cuius iurisdictione quædam in subditos alterius territorii exercetur, quæ tamen potissima pertio summi imperii in republica est. Vltimi exemplum est in nostro imperio, vbi imperator omnia iura *libertatis & imperii* habet, sed pauca *privatiue*; cum pleraque cum consensu vel electorum, vel omnium statuum exercenda sunt, ex quo statu non quidem aliqua imperatoris *dependentia* inducitur, hoc tamen sequitur, vt imperium ei *absolutum* tribuere non possimus, quod valde *limitatum & restrictum* est.

q) Quando subditi in ciuitatem coeunt, non omnem libertatem agendi amittunt, sed omnia retinent, quæ illis in specie non prohibentur. Experientia docet, *remissius imperanti melius pareri*, vt ait *SENECA lib. I. de clement. c. 24.* quod potissimum tunc fit, si libertate innoxia subditi fruuntur. Interim principem libertatem eisdem quoad certos actus & negotia posse adimere, vel inde constat, quod semel principi se subiecerint, & sic arbitrio circa actiones & iuribus inde dependentibus renunciauerint, quousque imperans proficuum reipubl. iudicauerit, libertatem subditorum restringere.

r) Inde vera causa tot *singularium regalium* petenda, & quod in aliquo territorio aliquid ad *ius summum principis*

referri debent, quæ antea ad *libertatem singularorum* pertinebant.

§. XI. (IV.) Debetur imperanti vi summæ potestatis *veneratio & sanctitas* quædam (s) singularis, sed *intra fines territorii*, non ex-

pis referatur, quod in aliis permissum est singularis. Quoties enim princeps *libertatem agendi* in quibusdam negotiis subditis adimit, eandem in illa causa solus retinet, solus exercet, solus de illa facultate disponit, & ita ad *ius summi imperii* refertur. Sic in Saxonia *ius molendini extruendi*, non est ius imperanti proprium, sed in libertate singularum nobilium adhuc positum: in plerisque aliis provinciis hoc singularis ademptum, & eo ipso imperanti proprium factum. Idem iudicium ferendum de aliis iuribus, ut venandi, acquirendi res nullius, insulas, utilitates fluminum percipiendi, & quæ huc spectant. Neque enim subditus ius contra principem, sicuti contra concives, quaesitum est, sed *libertatem tantum naturalem* exercens, quousque a principe ex *suprema potestate* hæc non adimatur. Facile tamen largior, posse imperantem *expresso pacto* se subditis obstringere, quod in quibusdam rebus libertatem eorum restringere nolit, veluti in iure venandi, aliarumque utilitatum provincie, quo casu ius restringendi libertatem subditorum pacto proprio a se abdicavit. Hoc tamen non statim exinde colligendum est, quod forsitan imperans per longum tractum temporis libertatem in hac vel illa re non restrinxerit, sed subditis promiscuum usum reliquerit, veluti dum hæcenus subditi promiscue molendina extruxerint &c. nam *deficiente pacto* ius hoc imperanti salvum manet, quamdiu *supremam potestatem* retinet.

s) *Sanctitas* immutabilitatem singularem, *veneratio* auctoritatem supremam eidem conciliat. Vtrumque oritur ex *potestate supremæ imperandi*, quæ hoc intuitu

maie-

extra territorium. (t)

S. XII. Quam sanctitatem Principes extra territorium intra fines alterius imperantis obtinent, etiam respectu non subditorum

maiestatis nomine venit. *Veneratio* ipsa est iuris naturalis; sed *modus* venerationem exhibendi cuique rei-
publ. proprius, quia *arbitrarius*. Notæ sunt *adorationes* regum antiquæ, quæ nec hodie ubique cessant; notæ sunt *consecrationes* & alia signa venerationis externa. Artabanus Persia hæc ad Themistoclem: *apud nos cum multa & pulchræ leges sint, ex omnibus præstantissima est, quæ honorare regem adorareque eum, tanquam Dei omnia conseruantis effigiem, iubet.* PLYTARCH. in vit. Themist. c. 46. Ut vero sanctitas primario *personæ* imperantis debeatur, nec illa ex *forma & decore corporis*, ex quo imperatores comparare mos vulgi est, iudice TACITO lib. I. hist. æstimari debeat; *secundario* tamen recte etiam loco, ubi imperans residet, tribuitur, vt hic quoque omnis violationis expers esse debeat. Et hoc intuitu *residentiis imperantium* quædam tribuitur sanctitas apud omnes gentes, vi cuius omnis vis ibi cuiunque illata gravissime coercetur, cum non possit non lædi reverentia imperanti debita, si ne quidem residentia eius ab omni violentia tutæ sint. Vid. dissert. Dn. IOH. SAM. STRYCK. de *sanctitate residentiæ*.

t) Cum hæc sanctitas ex *potestate summa* fluat, intra limites cuiusvis territorii se continet. Nam si princeps alterius territorium ingreditur, omnis eius potestas quiescit, & sic iura inde dependentia; adeoque de iure nullam potestatem regiam, ne quidem in suos exercere potest, nisi ex *concessione tacita vel expressa* eius imperantis, in cuius territorio princeps extraneus moratur. Ut vero hæc *veneratio* imperantibus optimo iure debita, mox tamen, vt alia omnia, in abusum mutari

rum, illa dependet ex voluntate & humanitatis officii (u) eius, qui imperio ibi præest, & communiter ideo eius ratio alibi haberi solet, vt communis harmonia inter gentes eo firmiori gaudeat nexu.

§. XIII. (V.) Potestas hæc, quia summa est, debet esse *independens* (x) & exerceri iure proprio.

§. XIV.

tari cœpit, accedente apud gentes *Apotheosi*, cuius exempla varia in Romana historia occurrunt. vid. *DIO lib. 56. & 74 HERODIAN. lib. 4. c. 3.* Imperatoribus diuini honores decernebantur ex *SCRO. SPARTIAN. in vita Adriani §. 6.* quin & nomina mutabantur. Hinc tot Deorum numerus.

- u) Idem quoque dicendum de aliis prærogatiuis & externæ dignitatis signis, ad quæ præstanda exhibendaque nemo extra principatum cogi iure potest, quia hæc dignitas dependet a summa potestate, adeoque intra fines reipublicæ concluditur, nec alios, qui in statu *libertatis & æqualitatis* cum altero viuunt, obligat. Pertinent huiusmodi ritus *reuerentiales* ad regulas *decori*, quæ quidem *obligationem* quandoque *internam* inter æquales producant, sed non *externam*, præsertim cum omnes quoad dignitatem pro *æqualibus* in statu naturali habeantur. Mutuis tamen *foederibus & pactis* id comprehendi solet, vt comiter maiestas alterius Principis apud alteram conferuetur, quod & *PROCVLVVS in l. non dubito 7. D. de captiv.* fatetur. Certe extra hæc pacta non posset imperans conqueri de iniuria, si ei in alterius regno prærogatiua honoris non præstatur, quia inter æquales honor externus, quem quis sibi tribui vult, dependet ex regulis *humanitatis*, non vero *iusti*.
- *) Si esset *dependens* ab alio, non esset *summa*, nec *absoluta*; sed eius iure exerceretur, a quo dependeret, & ille

§. XIV. Ex quo concludunt, *tutoribus re-*
giis hoc sensu summam non posse tribui po-
testatem, cum proprio iure haud exercent
iura imperii. Sed tamen nec dependenter
summam tenent potestatem, adeoque in ef-
fectu

ille demum supremam potestatem haberet, hic vero nudus esset *officialis vel minister*; imo subditus summi imperantis. Hinc, monente GROTIOL. I. c. 3. §. 20. sedulo cauendum, ne decipiamur rerum externarum specie aut schemate. Plures *regis aut ducis* titulum gerunt, & nihil minus quam reges in effectu sunt, pro ut constat de regibus antiquorum Germanorum, quod magis *suadendi quam iubendi auctoritate* polluerint. Tales quoque erant reges Græciæ. Lacedæmonii constituebant sibi *Ephoros*, hi vero *reges*, sed ita, vt fere hi ab iis dependerent, ceu iudicium præbet rex Agesilaus, qui medio in cursu victoriarum suarum domum vocabatur. PLUTARCH. in *Apophtegm. Lacon. p. 211. lit. b.* Plurimi olim reges fuerunt sub imperio Romano, quos independentes iure nemo dixerit, licet *titulum regum* gesserint. Simile quid in duce Venetorum aliusue apparet. Sane non possunt non maxime iniurii esse in summam imperantium potestatem, qui eandem dependere a *pontifice* statuunt, adeo, vt quidam non vereantur asserere, regium honorem neminem sibi sumere posse, nisi ex eius concessione, quale quid quoque ausus CLEMENS XI. occasione coronationis potentissimi Regis Borussia. Pura exempla huc pertinentia de *ambitiosis præfulis Romani præ-*
tersonibus adducit Dn. a LUDWIG in *tr. de auspicio regio*, & Io. FRANCISCUS ALBANVS in *Naniis Pontificis de iure reges appellandi*. Grauiter admodum hoc ipsum exprobrat Hadriano Carolus Calvus in *epist.* apud HINC MARVM, scribens: *Reges Franco-*
rum ex regio genere nati, non Episcoporum vice-domini,
sed

fectu summum imperium illis eo tempore, quo administrant; competit. (y)

§. XV. Verum circa dependentiam quoque considerandum, (1.) an sit vere talis, h. e. ita comparata, vt contra voluntatem superioris nihil agi possit, sed omnia eius arbitrio

sed terra domini hactenus fuimus computati. Et vt Leo & Romana Synodus scripsit: Reges & imperatores, quos terris diuina potentia praeesse praecipit, ius distringendorum negotiorum episcopis sanctis iuxta diuina constituta permiserunt, non autem episcoporum villici exstiterunt. Et sanctus Augustinus dicit: per iura Regum possidentur possessiones, non autem per episcopale imperium reges villici fiunt actoresque episcoporum: Christus enim censum regi reddidit. Et Apostolus voluit seruire regibus: voluit honorari, & non conculcari reges.

y) Eruditi varie de hac quaestione disputant. HUBER. lib. I. sect. VII. c. 8. §. 2. rem ita definit: Tutor regens aut protector, cum habeat facultatem iuris, cuius acta nemo infirmare queat, summam quoque potestatem habere dicendus est, sed exercitio tantum, proprietate penes pupillum manente, in quam sententiam etiam inclinat H. GROTIUS lib. I. de Iure B. & P. c. 3. §. 11. n. 2. in f. nec adeo dissentire videtur Dn. HERTIVS de tutela regia sect. 2. §. 10. Contrariam sententiam elegit ZIEGLERVS de iuribus Mai. lib. I. c. 1. §. 42. Negari nequit, pupillo regio ius imperii summi competere, sed impeditur exercitium eius propter aetatem, in quo tamen potissima imperii virtus imo anima ipsa consistit. Hoc plenissime transfertur in tutorem, non eo modo, vt in nudos magistratus, qui mere dependenter potestatem demandatam exercent, & adhuc summus imperans adest, a cuius nutu dependent, & cui quouis momento rationem reddere debent. In tutore constituto non est superior, a quo tutor dependeat: non po-
pulus

bitrio adhuc subiecta sint; an vero *apparens* (2), quæ summitati non nocet.

§. XVI. Deinde (2.) causa dependentiæ eruenda, vtrum ex *simplici subiectione* (a) or-

pulus, qui summum imperium non habet: non *pupillus*, qui ipse *exercitium* summi imperii non habet, & sic tutoris sui actus irritos reddere, aut infringere nequit, sed omnia agit & administrat, vt ipse imperans. Quin prostant exempla, tutoribus interim etiam cetera decoris regii signa tributa fuisse, vti ostendit *HERTIUS c. l. Seruius Tullius vt tutor filiorum regii sanguinis & priuatum eorum patrimonium & rempublicam summa cura & diligentia curauit & custodiuit*, *DION. HALICARNASS. lib. IV.* & ita tanquam rex omnia administravit, quin hoc modo ipse regnum post proprio nomine gubernauit. Neque huc argumentum a subditorum tutela trahi potest, quæ subiacet magistratus imperio, vi cuius omni momento tutores adstringi possunt ad rationes reddendas. Sed in tutore regio deficit superior, a quo tutor dependeat: deficit cui ita rationes reddendæ: deficit, qui eius administrationem possit sub examen reuocare. Neque obstat, quod tutores non suo sed *pupilli nomine* agant; hoc enim tantum ostendit, quod non perpetuum obtineant imperium, nec *ordinario modo*; summitatem autem imperii, quæ potissimum in *independentia* consistit, eo ipso, quo administrant, non tollit. Hoc tamen facillime largior, tutoribus non eo modo summum imperium competere, vti quidem ipsis imperantibus, qui proprio iure administrant, vnde tantum dixi, in *effectu* summum interim imperium iis competere, cum tutela finita adhuc rationibus reddendis obstricti sint.

*) Quemadmodum circa *administrationem externam* sæpe decipimur, dum ab *externo regimine* incaute ad ipsam potestatem statim concludimus: ita quoque circa *dependentiam*

(a) ortum trahat, an vero tantum ex p^a.
cto

dentiam idem natus contingere potest. In monarchia quæ sub se plures provincias separatas habet, certum est, illas esse dependentes, nec præfides singularum provinciarum, licet hæreditarios, quos antiquitus Germania etiam nouit, habere summam potestatem, cum actus eorum adhuc a monarchia irriti possint reddi, imo tales præfides provinciarum de actibus suis rationes imperanti supremo reddere debeant. Vbi vero vinculum illud *dependentiæ* laxatur, vbi singuli provincialium duces suo iure incipiunt administrare provincias, paulatim emergit in eis summitas imperii, quæ tandem ad plenam progreditur ἀρχή. Hinc *summa potestas* postmodum singulis ducibus tribuenda respectu suorum subditorum, licet *schemata externum antiqua dependentiæ* adhuc supersit, id quod tamen *summitati* nihil detrahit, quippe quæ non ex externis rerum figuris æstimanda, sed ex eo, an duces, qui antea magis iure alieno summam potestatem exercuerunt, iam iure suo omnia summa iura imperii exercent? Augustus, vtvt summam potestatem indubitanter teneret, schemata externa pristinæ reipubl. non aboleuit. Post huius mortem Tiberius cuncta per consules incipiebat, tanquam veterem reipubl. vt ait TACITVS lib. 1. annal. Et ambiguus imperandi, ne edictum quidem, quo Patres in curiam vocabat, nisi tribunitiæ potestatis præscriptione posuit sub Augusto accepta.

a) *Dependentia*, quatenus summam tollit potestatem, primario in subiectione quærenda, licet de cetero quoad externum schema aliquam potestatem & honorem retineat. Nonnunquam victores erga deuictos hac vi solent modesta, vt sub lege subiectionis antiquam regiminis formam non mutant, adeo, vt & duces & reges pristinum recipiant honorem externum. Talis regiminis ratio in Germania olim fuit: quædam provincie enim immediate filio regis adscriptæ sunt & immediate

Et inter æquales (b) inito, quæ tantum obligationem personalem in altero operetur? Illa tantum summam tollit, non vero hæc.

§. XVII.

diate parere sub comitibus vel præfectis; quedam mediate regno parere, scilicet ut populus sub ducibus esset, duces vero sub Franciæ regibus. Sic de Polonis, Bohemis aliisque scribit AENEAS SYLVIVS *hist. Bob. c. 13. Hungari, Bobemi, Russani, Polonique Morauorum principi paruerunt, princeps ipse Romano imperio.* Tartari Europæi post mortem Tamerlani anno 1404. Chanum sibi elegerunt; sed ab Amuratho III. Turcarum donitore anno 1584. fere subacti sunt, quia eorum Chanum ex causis iustis imperio priuare potest, quemadmodum etiam ad fidelitatis iuramentum præstandum obstrictus est. Et hæc est vera dependentia, licet contingere possit, ut plus libertatis regi vel duci relinquatur, quale quid de ducibus *Bauariæ & antiquis regibus imperio Romano subiectis* legimus, quo ipso fit, ut eorum sit diuersa ratio, ac quidem horum, qui vulgo *proreges* appellantur, in quibus *strictior dependentia* occurrit, cum pro lubitu possint reuocari.

*) Sic quando priuati compromittunt in arbitrium priuati, non statim se ei subiciunt, ut eius subditi fiant. Potest ipse imperans se subditis obligare, veluti quod coram tribunali suo vel alio dicasterio in causis, quibus subditi eum compellere volunt, stare velit, quale quid obseruo in Electore Saxonix, qui coram summo tribunali Lipsiensi conueniri potest, licet de cetero maneat superior, nec eo ipso subditis, quibus hoc promittit, se subiecerit. Siceriam nihil obstat, quo minus possit causam suam alterius imperantis decisioni, salua maiestate, submittere, uti de Philippi Francorum Regis lite circa dissolutionem matrimonii ratiocinatur INNOCENTIVS III. in c. 13. X. qui filii sint legitimi, aieni: *Insuper cum rex ipse superiorem in temporalibus minime recognoscat, sine iuris alterius lesione in eo se iurisdictioni Bohemici Lus Publ.* Q *nostræ*

§. XVII. Proinde concludo, *nexum feudalem summæ potestati non nocere*, (c) si illum nulla comitatur alia *subiectio*, cum *præstatio fidelitatis vasalliticæ* (d) non procedat

nostræ subicere potuit & subiecit. Quid ni itaque possit imperans promittere, & se obligare alteri imperanti, quod appellationem suorum subditorum ad sua summa tribunalia concedere velit, vt olim Poloni & Pomerani Magdeburgum & Lubecam appellationes suas dirigebant. Quis vero diceret, ex hoc pacto *simplici*, cum nulla *subiectionis* lege munito, dependentiam talem oriri, quæ summæ imperii noceret?

c) Obseruationem hanc iam suam fecit GROTIVS lib. 3. cap. 3. §. 23. Quemadmodum enim differunt *vasallus & subditus*, *homagium & iuramentum fidelitatis*: ita quoque dependentia ex *subiectione* ab hac *fide vasallitica* differt. Subditus simpliciter obligatur ex imperio imperantis, cui se suamque voluntatem subiecit, & sic iurat *den Geborsam*. Vasallus non aliter domino obligatur quam respectu feudi, neque imperio alterius se submisit, sed mediante contractu feudali se obligauit. Contingere potest, vt potentissimus princeps alteri minus potenti *in re feudi* obstringatur, ceu constat de Rege Daniæ, quædam feuda a ducibus Brunsvicensibus tenente, & de electoribus, qui recognoscunt per modum feudi ab Episcopo Bambergensi *archiofficia*. Plura huc pertinentia exempla habet BODIN. *de republ. lib. 1. c. 9.*

d) Abiudicat quidem summam regnis hisce feudatariis ARNISÆVS *de iure maiest. P. 1. c. 5. n. 20.* propterea, quod iurare debeant fidelitatem, quod se subiciunt iurisdictioni domini feudali, quod ob feloniam possunt priuari feudo &c. Verum confundit ARNISÆVS illum nexum feudalem, quem simul *subiectionis* vinculum comitatur, cum *simplici feudali*. Hoc certum est, vbi quis iure victoriæ sub iugum redigitur, & ita iure feudi

dat ex cogente imperio Domini directi, sed con-
tractu feudali.

§. XVIII. Imo summæ potestati nihil de-
trahitur, si vel maxime minus potens fe
potentioris clientele (e) subiicit, modo præ-
ter

feudi simul adstringitur, utrumque concurrere nexum.
Ast quid dicemus de eo, qui simpliciter feudum obtulit
alterius imperio, ut plurimum duces & principes Germa-
niæ? an propterea in classem subditorum reiiciendi?
Iurisdictio conuentionalis non inducit superioritatem & subiectionem. Quod vero de *privatione feudi* adicitur, id
pro substrata materia est intelligendum, ut scilicet hæc
non obtineat in regnis feudatariis, si deficiat vinculum
subiectionis; neque enim *nexus feudalius* ubique idem
est, sed nunc laxior, nunc adstrictior pro qualitate &
condicione vassalli & domini.

e) *Ius clientelare* nullam inducere subiectionem, vel inde
patet, quod pacto simplici constituatur, solumque ca-
sum defensionis, & quæ præterea in pacto clientelari
sunt promissa, respiciat, conf. GAIL. 2. obs. 54. unde
vulgatum: *Schirm-Gerechtigkeit giebt keine Obrigkeit.*
BESOLD voce: *Schutz-und Schirms-Verwandte.* Ne-
que exinde *subiectio* induci potest, quod quotannis ali-
quid pro *iure clientelari* seu *defensione* præstetur, sicuti
olim ciuitatem Erfurtensem aliquid præstitisse BE-
SOLD. cit. loc. refert. Sed rursus diuersa sunt, utrum
aliquid præstetur ut tributum & in *signum subiectionis*,
an vero tantummodo ex *precedente simplici pacto*, quia
etiam in statu naturali potuere ante conditas ciuitates plu-
res pactum hoc mutue defensionis inire. Imperator
Romanus dicitur *supremus aduocatus Ecclesiæ*, & tamen
sibi ipsi non tribuit imperium in ecclesiam. Reuera in
nexu clientelari subest *considerationis inæqualis* species,
quæ iure libertatis singulis gentibus concessa. In impe-
rio nostro exempla hæc pertinentia sunt frequentissima;

ter casum defensionis plenam retineat potestatem in subditos.

§. XIX. Neque aliud dicendum esse existimo, si vel maxime pacto sit comprehensum, ut alter teneatur alterius maiestatem comiter conseruare, eique reuerentiam quandam exhibere. (f)

§. XX.

adeo ut etiam *ius clientelare hereditarium* detur. vid. NYLER AB EHNEN. de Princip. & Stat. Imp. c. 18. §. 3. seqq. Facile tamen degenerare potest tale ius in *subiectionem*, unde vulgatum dictum: *Schirm-Herren werden Sturm-Herren.*

f) Illustratur hoc egregio effato PROCVLI in l. 7. §. 1. de capt. & postl. reu. ibi: *siue federe comprehensum est, ut alter alterius maiestatem comiter conseruaret: hoc enim adicitur, ut intelligatur, alterum esse superiorem, ut non intelligatur, alterum non esse liberum.* Nam inter gentes quidem omnes sunt æquales, sed nihil vetat, quo minus per pactum quis alteri potentiori prerogatiuum dare possit, eique certam speciem reuerentiæ promittere, ut tamen de cetero ab eius imperio non dependeat. Neque omnis reuerentia est effectus subiectionis, sed ex variis aliis potest oriri causis, veluti quod alterius auxilio quis indigeat; quod beneficii ab eo affectus sit: quod auctoritate magna polleat, multis meritis illustris sit &c. que tamen causæ subiectionem non operantur, licet alteri venerationem concilient. Imo licet Proculus addat, quod ex ciuitatibus fœderatis subditi rei apud Romanos fiant, & animaduertatur in eos damnatos, illud tamen per se nullam subiectionem constituit; nam hoc itidem ex pacto est, & supra iam dictum *iurisdictionem pactitiam*, quæ exercetur in alterius imperantis subditos, non inducere statim subiectionem seu dependentiam ipsius imperantis. Conf. GROTI. L. 1. c. 3. §. 21. ARNIS. de iure Maiest. c. 4.

§. XX. Idem dicendum erit, si imperans alteri quotannis certum stipendium ex pacto simplici (g) promiserit, non vero hoc eidem

g) Vidimus exempla in *clientelari obligatione*. Idem de nexu feudali dici potest, vbi aliquando loco seruitiorum aliqua stipendia præstanda sunt. Potest idem contingere ex aliis causis, v. c. vt pax sub hac conditione fiat, & libertas alteri relinquatur, victor autem nulla alia lege pacem velit inire. De Commodò, Imperatore Romano, refert HERODIANVS lib. 1. hist. c. 6. in f. quod multos barbaros magnis præmiis in amicitiam sibi adiunxerit. Quod quidem, ait, haud difficile factu fuit, quippe barbari suapte natura pecuniæ avidi, periculorum despicientes aut incurfibus populationibusque victum parant, aut, proposita mercede, venalem pacem habent. Quod intelligens Commodus, vt pecunia, qua maxime abundabat securitatem redimeret, nihil videlicet petentibus denegabat. Similiter Saracenis a Romano soluta munera aut pensiones esse, constat ex AMMIANI MARCELLINI lib. XXV. c. 20. vbi ait: Hos Saracenos ideo patiebamur infestos, quod salaria muneraque plurima a Iuliano ad similitudinem præteriti temporis accipere vetiti, quæstique apud eum solum audierant Imperatorem bellicosum & vigilantem ferrum habere non aurum. Hadrianus Imperator similiter a multis regibus pacem redemit, vt inquit SPARTIAN. in Hadrian. Olim Romani Philippo Macedonum regi has leges pacis dederunt: Bellum extra Macedonia fines ne inuisu senatus gereret, mille talentum daret populo Romano, dimidium præsens, dimidium pensionibus decem annorum. LIVIUS lib. XXXIII. c. 16. Similiter Scipio Africanus has condiciones pacis Carthaginensibus dedit, vt liberi legibus suis viuerent &c. præstarent decem millia talentum argenti, descripta pensionibus, quas in annos quinquaginta soluerent. LIV. lib. XXX. c. 37. Id ipsum vero haud ex imperii maiestate fuisse, censet PLINIUS SECVNDVS panegy. c. 12. aiens: Accipimus.

dem iure imperii (gg) ab altero impositum sit.

§. XXI. Denique nec vera dependentia inde oritur, si vel maxime imperans aliquid subditis in legibus fundamentalibus promiserit *sub lege nullitatis*, (h) cum non inconveni

obsides ergo, non emimus: nec ingentibus damnis immensisque muneribus paciscimur, ut vicerimus: rogant, supplicant, largimur, negamus, utrumque ex imperii maiestate. Potest vero & ob alias causas pensio ab imperante alii populo solui, vti constat de rege Gallie. Primus Ludovicus XI. annua stipendia Heluetie soluit ex fœdere, quem postea successores eius secuti sunt. BESOLD. de fœderib. c. V. §. 19. Olim Romani quoque pensiones soluebant Persis ob custodiam finium, de quibus in histor. miscell. lib. XVI. ita: Impendebat Romanorum imperator per singulos annos quingentas libras auri, ut castra, que loco proximo erant, Persæ custodirent, ne ingressæ gentes utramque rempubl. destruerent: communibusque sanctibus castella muniabantur, &c.

gg) Hoc casu subiectionem inuoluit. Quinque reges Cananæ per duodecim annos Elymæorum Regi seruierant seu, ut Clariss. CLERICVS exponit, vectigales fuerant, quæ præstatio subiectionem inuoluisset videtur. Ex XIII. 4. & inde dicuntur rebelles facti. Dux Romanorum ad Gallos subactos dicit apud TACIT. lib. IV. *histor. Iure victoriæ id solum vobis addidimus, quo pacem tueremur. Nam neque quies gentium sine armis, neque arma sine stipendiis, neque stipendia sine tributis haberi possunt.*

h) Equidem potestas principis vel maxime ideo summa dicitur, quod actus alterius voluntatis humano arbitrio irriti reddi non possint, iudice GROTIUS de I. B. & P. lib. I. c. 3. §. 7. n. 1. atque adeo cum clausulam nullitatis princeps in suis promissionibus admittat, summa potestas

veniens sit, *clausulam nullitatis* etiam pactis æqualium addere, vt tamen eo ipso nulla *superioritas* vel *dependentia* inde oriatur.

§. XXII. (VI.) Potestas hæc debet esse *vna* (i) in republica; contradictionem enim inuoluit, duas summas potestates separatas in vno corpore ciuili esse posse.

§. XXIII.

stas eidem deneganda videtur. Verum rursus videndum, quomodo tales actus irriti fieri possint. Aut enim actus ideo irritantur, quia alterius arbitrio & imperio subsunt, & ab eo dependent, & sic vtique *subiectio* præsupponenda, non quod actus irritentur, sed quia *per modum imperii* pro irritis declarantur: aut vero *ex pacto simplici* solummodo effectus nullitatis promissus, & hæc promissio etiam inter æquales absque subiectione fieri potest, imo etiam inter inæquales absque præiudicio imperii. Neque enim inde subditi *iur* nanciscuntur, imperanti se opponendi, aut eius actus *ex clausula nullitatis* rescindendi, vel pro irritis declarandi, quia reuera ita imperans a subditis dependeret: ex quo fit, vt reuera *clausula nullitatis* huiusmodi promissionibus adiecta effectu destituatur, si imperans pactis stare nolit, quia subditi, qui iuri resistendi semel in vniuersum renunciarunt, *coactiuis remediis* contra imperantem procedere nequeunt. Haberet saltem hæc clausula effectum in successore, qui actum ab antecessore contra pacta gestum pro inuiti declarare posset, veluti si de bonis mentis eius destinatis aliquid alienasset, cum tamen contrarium sub lege nullitatis promississet.

- i) Quod *summum* est, in eadem societate aliud æque summum admittere regulariter nequit. Aut enim dependeret ab altero aut non. Priori casu non esset summum, posteriori impediretur alterum per alterum, si quilibet summam potestatem eodem modo, eodem tempore, circa eandem rem seorsim haberet. Hinc reuera absurda

§. XXIII. (VII.) Dirigitur hæc summa potestas in *personas*, (k) territorio imperantis comprehensas, prout finis reipublicæ hoc exigit.

§. XXIV. Nemo itaque, cuiuscunque conditionis sit, se a potestate summi imperantis de iure exemptum (l) profiteri potest,

est distinctio inter maiestatem *realem* & *personalem*, quasi hæc *regi*, illa vero *populo* regi contradistincto competat, adeoque vi huius maiestatis realis populus ius in regem retineat, si forsân officio desit. Imo eatenus darentur duæ summæ potestates sibi oppositæ, quo ipso finis reipublicæ a iure naturæ intentus obtineri haud posset. Optime *SENECA* *Agamemn. act. 2. v. 151. Nec regna socium ferre, nec tædæ sciunt*, id quod respubl. Romana magno suo damno experta est. Idem confirmat *Afinius Gallus* ad *Tiberium* apud *TACTIC. lib. 1. c. 12. asserens, unum esse reip. corpus atque unius animo regendum.*

* Potestas enim summa seu imperium requirit parentes, ergo necessario in personas dirigendas competere debet. Cum autem omnis summa potestas hodie fere certo districtu terminetur, inde est, quod in omnes indistincto personas sese extendat, quæ in illo territorio deprehenduntur, siue sint *perpetui* subditi siue *temporarii*. Nam & peregrini interim potestatem hanc agnoscere, & se accommodare ad loci leges debent, quatenus in illo loco versantur, & leges eis quoque applicari possunt. Hinc est, quod ob delictum in extraneos statui possit & quod, si actus sit expediendus, imprimis expediri debeat secundum loci statuta.

D) Hac regula hodie sæpe vivuntur in imperio nostro, scilicet, *quicquid est in territorio, hoc præsumitur esse territorio, donec contrarium, scilicet exemptio, probetur*, quod vrgeri communiter solet in *causis exemptionum*. Hæc regula nititur ratione naturali, cum quilibet imperans ha-

test, quatenus in territorio imperantis reperitur, nisi ob *indulgentiam* imperantis vel *pactum* diuersum dicendum sit,

§. XXV.

habeat fundatam intentionem in toto suo districtu *clauso*, per quem ordinarie summa potestas se extendit. Quid ergo dicendum, si princeps alterius imperantis territorium intret? at adhuc iure se fundare in libertate potest, & quod nemini sublit, adeoque ne quidem imperanti, si vel maxime in eius territorio versetur? Non loquor de *casu hostilitatis*, quia sic status belli est, sed si alia de causa vel ignorante, vel sciente domino territorii in alterius territorium se recipiat. Hoc casu pleno iure libertatis frui nequit, si abstrahamus ab omni *concessione* domini territorii, adeo, vt ne quidem actus imperii in suos exercere possit, si imperans illius territorii resisat, quia huius potestas in omnes illius territorii aduenas, inter quos etiam rex aduena reperitur, est fundata, & sic si homicidium committeret, statui in eum vt delinquentem posset. Nec aliud dicendum arbitror de *legatis*, quatenus hostilia machinantur in territorio alterius imperantis, ad quem missi sunt, cum hostilitatis machinatio omnem iis sanctitatem adimat. Nihilominus tamen apud veteres saepe *ius gentium* vel *praetextus* eius praualuit. Cum legati Tarquinii varia consilia cum proditoribus iniussent, & re detecta, proditores in vincula coniecti essent, *de legatis paulum addubitatum est*, ait LIVIUS lib. I. c. 4. *Et quanquam visi sunt commississe, vt hostium loco essent, ius tamen gentium valuit.* Sed ius gentium hic nullum adfuit, quod hostibus sanctitatem tribueret. Nec obstat, quod imperans nemini subiectus sit; hoc enim certum est, quousque in proprio versatur territorio: eo usque enim potestas eius circumscripta est; sed si in alterius territorio constitutus, actus imperii iure suo exercere vellet, sine dubio iura alterius imperantis laederet. Equidem imperantes inter se sunt *aequales*; ad tempus tamen cessat illa aequalitas, si dominus terri-

§. XXV. (VIII.) Præterea quoque potestas hæc dirigitur in *bona subditorum*, (m) & sic omnia iura subditorum priuata subordinandum sunt *necessitatibus & utilitatibus reipublicæ*.

§. XXVI. Imo non tantum hic comprehenduntur *bona subditorum*, sed etiam *extraneorum*,

torii iure uti velit, saltem hoc intuitu, quod intra territorium alterius se accommodare teneatur ad leges territorii. Quod autem regulæ prudentiæ & decori hic iubent, id ad rationes *iuris*, de quibus sollicitus sum, non pertinet.

- m) Si ius in *personas* imperanti competit, multo magis in *bona*: qui enim in ciuitates coierunt, eo ipso, quo se imperio alicuius submisere, ad salutem publicam, simul quoque promississe videntur ad omnia illa conferenda, quæ necessitatibus reipublicæ sufficiunt. Ceterum hic imprimis *seruilia* a ceteris regnis sunt distinguenda, cum in illis imperanti plenum ius in *bona subditorum* competit, sicuti in proprium patrimonium, & quicquid inde percipiunt, hoc ex indulgentia imperantis, seu heri percipiunt, atque ita semper hic ad *pacta* respiciendum, quibus talis seruorum conditio circumscribi solet. Neque enim repugnat, seruos habere posse proprietatem quandam, quam dominus eisdem auferre de iure non potest. sicuti de seruis Germanis testatur TACITVS *tr. de morib. German.* Imo credendum est, ordinarietatem subditis hæc seruilibus relictam esse proprietatem quandam rerum acquiratarum, cum *serui priuati* pro operis alimenta a domino accipiant, quæ subditi sibi ipsi parare debent, adeoque argumentum ab iis ad *seruos subditos* haud procedat. Quod si tamen ita *berile imperium* esset constitutum, ut seruatis alimentis vitæ necessariis cetera domino redderent, aliud utique esset dicendum. In ceteris regnis, ubi populus sibi ipsi constituit regem,
- pro-

neorum, (n) quatenus finibus eius territorii sunt inclusa; nam his quoque potest legem dicere.

§. XXVII. Hoc intuitu recte defendi potest, *dominium eminens* (o) principi competere in omnia subditorum bona, vel si quis offendatur termino *dominii*, dici potest, ius principi competere in omnia bona subditorum pro necessitate cogente reipublicæ exercendum.

§. XXVIII.

proprietaem suam bonorum singuli retinent, sed tamen subordinatam fini reipublicæ. Coaluere enim vel ideo in republicas, ut non tantum securitatem quoad *corpus*, sed etiam quoad *bona* haberent, ut tuto suis frui possent.

n) Sic itaque *per indirectum* quis imperantis potestatem summam agnoscere debet, licet proprie *quoad personam* non sit subditus, dum imperans bonis illis tributum imponere, vel leges eisdem scribere potest, quibus is morem gerere debet, ad quem spectant, licet non sit huius imperantis subditus. Hinc in Electoratu Saxonico & fere per Germaniam totam ratione bonorum a possessoribus quibuscunque *homagium* recte petitur, cum hæc lex bonis scripta sit; forum quoque ibi fortiuntur, quatenus de illis bonis lis mouetur; illis priuari possunt, si delinquant contra territorii dominum; possunt vestigialibus onerari, si vel maxime tantum per territorium transeant. Imo & res mobiles, quamdiu sunt in territorio principis, arresto detineri & ita dominus cogi potest ad aliquid præstandum, & quæ sunt alia, quæ etiam in *iure privato* passim traduntur, ex natura tamen summi imperii naturaliter fluunt.

o) Multæ fuere lites *de dominio eminente* inter Wittebergenses & HORNIVM, hoc illud adfructante, illis negantibus. Scripta huc spectantia coniunctim edita sunt

§. XXVIII. (IX.) Vltcrius summa potestas se exserit in ipsum territorium, seu districtum, (p) vi cuius ipsum territorium munire, fines præsidio idoneo firmare, adversus hostium insultus defendere, alios ab accessu prohibere, vias publicas determinare, & alia intra ipsum territorium iura sibi vindicare potest.

§. XXIX.

A LYSERO sub titulo WILHELMI LYSERI pro imperio contra dominium eminens. Potissimæ rationes contra dominium eminens sunt, quod principes omnia agant iure imperii, dominium eminens vero det causam Tyrannidi. Sed ita de termino lis est. *Dominium eminens* est ipsum ius summum imperantis; siue hoc dominium elegeris, siue alio termino utaris, perinde est, modo ipsum ius in saluo sit. Scilicet omne ius subditorum reipublicæ necessitatibus subordinatum est, prout necessitas & utilitas reipubl. hoc exigit. Ergo imminente hac necessitate, ius quoque imperanti concessum, disponendi de bonis subditorum, eademque adhibendi ad vsus publicos.

- p) Amplissima ex hoc principio iura imperanti competunt. Fundamentum eorum est, quod, quia certo territorio seu districtui singulorum imperantium potestas includitur, necessario quoque in ipsum totum districtum, *salua singulorum proprietate*, imperanti ius competere debeat. Itaque imperanti competit (1.) *ius exstruendi ciuitates* intra territorii erigendi: (2.) *fortalitia* in sinibus territorii erigendi: (3.) *vias publicas* constituendi: (4.) *ius summum in vias publicas* & omnia alia emolumenta inde dependentia: (5.) *ius in flumina*, & de iis disponendi, aliorum deriuandi, catartas edificandi &c. (6.) *emolumenta fluminum* sibi vindicandi: (7.) *loca inculta* & alia nondum occupata suo adscriben-

§. XXIX. (X.) Potestas non augetur vel minuitur ex territorii amplitudine vel paruitate, (q) cum & in paruo territorio eadem summa potestas vigere possit quoad omnia iura, quæ in amplissimo: vnde hæc olim paruis territoriis regni decus denegatum.

§. XXX.

di fisco: (8.) iura montium, circa lapicidas & fodinas: (9.) quin & subterranea alia iura recte inde principi adscribuntur: (10.) Ius excludendi alios ab accessu seu transitu, qui tamen ex regulis humanitatis aliis gentibus debetur. (II.) Inde quoque dependet ius postas erigendi & cursus publicos instituendi. conf. **DN. HER- TIVS** de seruit. natural. constit. inter populos liber.

1) Huc prouocat **BODIN** de rep. lib. I. c. 9. p. 224. aiens: iura maiestatica locorum spatii aut regionum amplitudine non desinituntur. Fabulæ spat, quod ad regni constitutionem requiratur certus numerus prouinciarum. Olim etiam regiones minutissimæ regna dicebantur, vti vel Reguli in sacra Historia celebres testantur, cum antiquitus fines magis tueri, quam proferre mos esset, vt **IUS- TINVS** de primis regibus ait lib. I. c. I. quod an probitati regum adscribi debeat, ego subdubito, postquam, vt in c. I. part. huius euictum, regna ex malo principio originem traxerunt. Potior ergo causa tot regulorum in eo quaerenda est, quod, nondum satis aucto genere humano, neque terris satis habitatis, tot amplissima territoria in regnum erigi nequiverint, vti quidem deinceps factum, vbi potentiores absorpserunt minus potentes. Sicuti enim nobilis non æstimatur ex diuitiarum magnitudine nec ex latifundiis, ita nec rex ex territorii potentia; nam eandem potestatem quilibet regulus in paruo territorio exercet, quam summus imperans in amplissimo, & vterque eadem fruitur libertate. Quod vero postea imperantibus in territoriis exiguis titulus regis sit denegatus, inde factum, quod potentiores hunc

sibi

§. XXX. Multo minus illa æstimanda est ab externis titulis, (r) aut aliis figuris, cum unum

sibi soli vindicauerint, quibus cum resistere non possent minus potentes, potentiorum maiestatem comiter conseruare eisque cedere debuerunt, idque ex regulis prudentiæ.

r) *Titulis* hodie pleraque imperia distinguuntur; ex iis tamen nulla inducitur *iurium varietas*, idque exinde constat, quod dentur ciuitates, vbi imperantibus denegatur titulus *Maiestatis*, saluis omnibus iuribus *Maiestaticis*, & contra in quibusdam prouinciis ille eis tribuitur, qui non habent potestatem vel saltem non liberam sed valde restrictam. Sic quoque idem iudicium serendum de reliquis titulis, quibus imperantes vulgo superbiunt. Quo potentiores imperantes fuerunt, eo superbiores titulos sibi tribui voluere. Reges Ægypti iam olim se *Reges regum* dixere BECMAN. in synt. dign. illust. diss. 1. c. 1. §. 12. Nemo tamen inde hisce regibus maiorem potestatem attribbet. Monarchæ Babylonii idem affectarunt, quod de Nabuchodonosore constat, DANIEL II. 36. vi & Perlarum regibus. ES-DRA VII, 12. De Æthiopiæ regibus idem testatur BECMAN. cit. I. §. 13. E contrario ex rationibus politicis quandoque tituli inanes negliguntur, vtut iumma potestas satis euidenter adsit. De Augusto TACITVS lib. 3. annal. hæc refert: *Id summi fastigii vocabulum (potestatis tribunitiæ) Augustus repperit, ne Regis aut dictatoris nomen adsumeret, ac tamen appellatione aliqua cetera imperia præmineret.* Idem confirmat APPIANVS in presat. aiens: *Post hæc C. Caesar ceteris ætatis suæ potentior vel principatum suum constabiliuit, speciem quidem reip. nomenque reliquit, sibi tamen imperium in omnes asserpauit, & sic in hodiernum vni parent omnia, quem non regem dicunt, propter religionem opinor iurisiurandi veteris, sed imperatorem nominant, quæ appellatio communis est eorum etiam, qui ad certum tempus præsumt exercitibus;*

sed

num omnibus commune sit nomen *imperantis*,
ex re ipsa defuntum; ceteri vero tituli sint
arbi-

sed reuera omnino reges sunt. Hodie tituli plerumque
defuntur ex *provinciarum multitudine*, quod tamen
iudem haud perpetuum esse, reges Galliae suis titulis
produnt, vt inde satis certum sit, haec omnia esse *arbi-*
traria. Nec etiam antiquorum imperatorum & regum
Germaniae semper constans fuit titulus, sed variabit,
vt de ipso Carolo M. constat. Idem iudicandum de ti-
tulo *Imperatoris*, qui haftenus quidem solum *regibus*
Germaniae tributus est, ex consensu gentium seu impe-
rantium; inde tamen maius imperium non accepit, mul-
to minus in reliquos imperantes, cum constet, & alios
imperantes sibi eundem titulum attribuisse, vt de regi-
bus Hispaniae & Angliae docet *BECMAN. c. l. c. 2. §. 6.*
De antiquorum *ICrorum* stupiditate dicam an ineptia pa-
rum hodie dicere attinet, qui imperatori supremam po-
testatem in vniuersorum orbem vindicare voluerunt.
Nec defuerunt in Gallia, qui sub temporibus Philippi
IV. magnum discrimen inter reges Francorum & impe-
ratorem intercedere inepte existimarent, vt constat ex
disputatione Clerici & militis, quam ex MS. adducit
PETRVS DE MARCA de concord. sacerdot. & imper. lib.
ll. c. 2. §. 6. Clericus dicebat: *Imperatores ista sanxe-*
runt, non reges. Et ideo per vos etiam, o Miles, im-
perator debet legum gubernacula moderari. Miles: Sa-
crilege est responsum hoc & blasphemum. Et quoniam, vt
videtur, aut originem ignoratis regni, aut quod videtur
verius, illius altitudini inuidetis, si Caroli M. regisrum
inspiciatis, & historias probatissimas reuoluatis, inueni-
etis, quod regnum Francorum dignissima imperii portio
est, pari diuisione discretata, & aequali dignitate & autori-
tate a quingentis annis circiter insignita &c. Et ideo sic
uti omnia, qua infra terminos imperii sunt subiecta esse no-
scuntur imperio, sic qua infra terminos regni, regno. Et
sicuti imperator supra totum imperium suum habet leges con-
dere,

arbitrarii, vel longæuo vsu introducti, & pro lubitu assumti.

§. XXXI. Pertinent itaque tales tituli aliaque solennia ad iura *libertatis*, (rr) & mutua inter imperantes commercia, vimque suam ex *recepto seu tacito* sortiuntur pacto. (s)

§. XXXII.

dere, addere eis, vel demere; sic Rex Francorum aut leges imperatoris repellere aut quamlibet, cum placuerit, permutare, aut illis a toto regno suo proscriptis & abolitis notias, si placet, promulgare. Tanta ruditate tempora illa obnubilata erant, vt clerici priuilegia sua inde defenderent, quod ab imperatoribus eisdem essent concessa, & ita a regibus nulla ratione lædi posse existimarent, quod imperatoris potestas angustior ceterorum imperantium esset.

- rr) Quo potentiores sunt homines, eo magis libertate sua abutuntur. Id ipsum quoque in titulis factum esse, praxis omnium seculorum docet. Domitianus se *Dominum & Deum nostrum* vocari voluit. SVETON. in *Domit. c. 13.* Rex Persarum Sapor scribens Constantino Imp. his superbis titulis vsus legitur: *Rex regum Sapor, syderum frater, solis & luna*, AMMIANVS MARCELL. lib. *XVII.* Constantinus a *Iustitia* declinauit ita intemperanter, vt dictando scribendoque propria manu orbis totius se dominum appellaret, teste eodem lib. *XV. princ.* Plura huiusmodi vanitatis documenta collegit FELTMANNVS de *titulis lib. I. c. 11.*

- s) Hoc iam supra c. *antec.* plenius expositum. Neque enim aliorum interest, quoniam cultu externo imperans in sua regione se a subditis affici velit, adeoque imperator regibus Hispaniæ & Angliæ olim vitio vertere, vel propterea iis quæstionem mouere non potuit, quod titulo *imperatorio* vii voluerint. Sed cum res ad *mutua gentium commercia* dilabatur, non possunt eundem ex debito ab aliis exigere titulum, quin quod praxis offendat, magis per *preces* a singulis gentibus obtineri, vt in posterum

pro

§. XXXII. (XII.) Præterea quoque & hoc ex natura summæ potestatis fluit, quod non augeatur nec mutetur ex *forma imperandi*, cum rursus eadem summa potestas sit in statu populari & Aristocratico, quæ est in Monarchico. (1)

§. XXXIII. (XIII.) Multo minus exinde diuersitas inducitur, vtrum regnum sit *electiuum* an *successiuum*, (u) *patrimoniale* an *non patrimoniale*.

pro talibus inter gentes habeantur, vbi mutua commercia cum aliis subire volunt. Interim si regibus prædictis a quibusdam hic titulus *Imperatoris* datus fuisset, nec sic quidem potuisset imperator Romanus de præiudicio sibi facto conqueri, cum ei adhuc integrum fuerit, talem titulum eisdem vel denegare vel tribuere, quoties cum eis agere contigisset. Neque credendum est, communem omnium gentium consensum hic esse necessarium, cum in eiusmodi ceremoniis singulis sua libertas sit relicta, & quod vni tributum, non imponat aliis necessitatem, aliis quoque idem tribuendi.

t) Id bene obseruatum est ab ADRIANO HOVTVYN in *Polit. Gen.* §. 22. & HVBERO de *iure ciuit. lib. I. sect. 3. c. 2.* Vtrobique scilicet est eadem summa potestas intra ciuitatem, & omne illud est penes optimates in aristocratia, quod penes regem est in regno. Vtrobique eadem ratio, quia populus per subiectionem voluit, vt in imperantis voluntate omnium esset vna voluntas. Præterea hic tantum de *summitate imperii* quæstio est, quæ vbique eadem est, licet forsan eiusdem in his vel illis ciuibus nunc maior nunc minor sit efficacia: vbique enim actus imperantium manent independentes seu irtractabiles.

u) Obstat, quod maior videatur esse potestas imperantis in successiuo quam electiuo, prout legati a Ludouico rege *Bohemæ* *Ius Publ.*

R

ad

trimoniale, (x) temporarium an perpetuum, (y) quæ quidem in aliis differentiam iurium inducunt, nullo modo quoad summam imperii.

§. XXXIV.

ad Fridericum II. missi apud MATTH. PARIS. philosophantur, aientes: *Nec nos pulsati ambitio. Credimus enim dominum nostrum Regem Gallia, quem linea regii sanguinis prouexit ad sceptrum Francorum regendum, excellentiorem esse aliquo imperatore, quem sola electio prouebit voluntaria. Sed nulla constat hæc sententia ratione solida. Electio & successio sunt modi imperium continuandi, sed non maior alteri præ altero competit potestas: saltem hoc certum est, quod summum imperium ubique idem, h. e. non dependens sit ab alio.*

- x) Equidem in non-patrimoniali denegatur potestas alienandi, sed inde imperium non desinit esse summum, cum nihilominus adhuc actus imperantis inualidari ab aliis nequeat.
- y) Ratio dubitandi hæc præcipue est, quod imperans cogi posse videatur ad imperium deponendum, tempore præterlapso. Sed tamen α) hæc coactio cessat, quamdiu summum habet imperium, & tunc demum incipit, ubi imperium eius expirauit, quo ipso in priuatorum sortem redigitur. Hoc Horatius Appio Claudio decemviratum ultra annum extendenti obiecit, aiens: *Nonne in annum reipubl. administratio vobis commissa fuit? nonne vestri magistratus tempus est elapsum? Nonne ex ipsa lege nunc estis priuati?* DION. HALICARNASS. lib. XI.
- β) Sufficit, quod interim omnes actus summi imperii independenter exerceat, nec ad rationes reddendas populo vel alii obstrictus sit. γ) Temporis itaque diuturnitas vel duratio nec auget nec minuit imperium. Talem potestatem olim Dictatores Romani fere habuisse videntur, de quibus DIONYS. HALICARNASS. lib. V. hæc habet: *In hoc rerum statu Senatus despiciens quo pã*

§. XXXIV. (XIV.) Denique hoc quoque ex natura summi imperii fluit, nihil addere vel detrabere summæ potestati imperantium coronationes, cum illæ quoque sint arbitrariæ, ac solenniores declarationes (2) tantum, & in rebus publ. Aristocraticis & Democraticis eadem occurrat vis imperandi, licet tales externi ritus inaugurationum deficiant.

§. XXXV. Hæc potestas summa alias dici solet *Maiestas*, & iura inde dependentia, *Maiestatica*, quæ nihil aliud sunt, quam complete-

Et effici possit, ne quas amplius res motiverit populus, decrevit, consulari potestate in præsens sublata, alium Magistratum creare, penes quem belli pacisque & omnium aliarum rerum plena potestas esset, & a quo consiliorum actorumque rationem reposcere non liceret. Quamvis BODINVS de republ. lib. 1. c. 8. ab initio existimet, dictatorem tantum nudum commissarium fuisse conf. HORBES de ciue c. 7. §. 16.

*) Optime BECMAN. in synt. dignit. ill. diff. s. c. r. §. I. inaugurationes nihil aliud esse dicit, quam publicationes regie dignitatis, quibus reges non novum ius acquirunt sed susceptam a se dignitatem, subditi promissum eis obsequium suum, publice declarant. Origo harum ceremoniarum quidem ex origine decori in genere petenda est, specialiter vero ex duplici causa deriuanda esse videtur: (1.) ut regie dignitatis eo efficacius exstet indicium, præsertim cum apud Ethnicos reges quandam diuinam venerationem a subditis postulasse videantur (2) Ut subditis imperans eo venerabilior redderetur. Inde regibus solennia insignia ab antiquis temporibus attributa sunt, quæ apud quascunque gentes variant. vid. KNICHEN, in oper. polit. lib. 2. P. 1. c. 5. tb. 4. Plebis enim ea est indoles, ut sensibus & imaginatione plus valeat quam

plexus (22) iurium variorum, que imperanti independenter & proprio iure in ciuitate competunt ad obtinendum finem reipubl. præfixum.

CAP. V.

De

limitibus summæ in republica potestatis.

§. I.

Iura imperantium duplici modo considerari

iudicio. Nihil autem magis plebem ad venerationem & obsequium incitat, nihil magis auctoritatem imperanti apud plebem conciliat, quam *externa* eiusmodi pompa. Ex hoc fonte quoque reginæ coronantur, quibus tamen nulla imperii potestas competit, imo etiam hi, quibus tantum destinata est futura successio, adeoque magis ad *dignitatis reginæ splendorem* pertinet, quam vt præcise summæ potestatis character sit. Ex quo fluit, electum regem omnia posse iura exercere, etiam si nondum coronatus sit, imo etiam si vel maxime nunquam coronaretur.

22) Quot & quænam sint iura maiestatica, seu summi imperii, vno catalogo hic referre non est necesse, cum singulorum naturam *lib. II.* penitus excutere animus sit. Illustrationis tamen gratia paucis adiciam, quæ Romulus, conditor imperii Romani, sibi attribuerit. Ita vero **DION. HALICARNASS. lib. 2.** de eo ait: *Regis quidem hæc munia eximia esse iussit, primum ut sacrorum & sacrificiorum principatum haberet, & omnes res diuinæ & piæ per eum agerentur. Deinde legum & morum patriorum custos esset, & omnes iuris naturalis, & ex communi hominum consensu pactoque scripti curam gereret, & de grauissimis iniuriis ipse cognosceret: leuiorum vero causarum*